

OILAVIY ZO‘RAVONLIK ISHLARIDA YARASHUV VA HIMOYA ORDERI MEXANIZMI: SUD AMALIYOTI TAHLILI

Abduqaxxorova Nilufar,

O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish
akademiyasi Tergov faoliyati yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekistonda oilaviy zo‘ravonlikka qarshi yaratilgan huquqiy tizim – himoya orderi, ma‘muriy (MJtK 59-2-modda) va jinoiy (JK 126-1-modda) javobgarlik hamda yarashuv (JK 66-1-modda) institutlarining sud va ma‘muriy amaliyotda qo‘llanilishi tahlil qilinadi. public.sud.uz portalidagi qarorlar hamda ma‘muriy ish materiallari misolida tizimning ijobiy rivojlanish tendensiyalari ko‘rsatiladi. Xorijiy qonunchilik va ilmiy qarashlar asosida yarashuv institutini individual baholash bilan boyitish, himoya orderini yaxlit tizimga bog‘lash bo‘yicha aniq takliflar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar: oilaviy zo‘ravonlik, yarashuv, himoya orderi, ma‘muriy javobgarlik, sud va ma‘muriy amaliyot.

Аннотация. В статье анализируется применение в судебной и административной практике правовой системы противодействия семейному насилию в Узбекистане – института охранного ордера, административной (ст. 59-2 КоАО) и уголовной (ст. 126-1 УК) ответственности, а также примирения (ст. 66-1 УК). На примере решений с портала public.sud.uz и административных материалов показаны положительные тенденции развития системы. На основе зарубежного законодательства и научных подходов вносятся конкретные предложения по обогащению института примирения индивидуальной оценкой и интеграции охранного ордера в единую систему.

Ключевые слова: семейное насилие, примирение, охранный ордер, административная ответственность, судебная и административная практика.

Abstract. This article analyses the application in judicial and administrative practice of Uzbekistan's legal system for countering domestic violence — the protection order, administrative (Art. 59-2 of the Administrative Code) and criminal (Art. 126-1 of the Criminal Code) liability, and reconciliation (Art. 66-1 of the Criminal Code). Drawing on decisions from the public.sud.uz portal and administrative case materials, it highlights the positive development trends of the system and, on the basis of foreign legislation and scholarship, offers concrete proposals to enrich reconciliation with individual assessment and integrate the protection order into a unified system.

Key words: domestic violence, reconciliation, protection order, administrative liability, judicial and administrative practice

Oila – jamiyatning asosiy bo‘g‘ini bo‘lib, uning mustahkamligi va undagi tinchlik davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. Shu bois oilaviy zo‘ravonlikning oldini olish va xotin-qizlarni ishonchli himoya qilish so‘nggi yillarda O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning muhim qismiga aylandi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkilotining ma’lumotlariga ko‘ra, dunyoda har uch ayoldan biri hayoti davomida jismoniy yoki jinsiy zo‘ravonlikka duch keladi¹, bu esa mazkur masalaning global dolzarbligini ko‘rsatadi. O‘zbekiston 1995-yil 18-avgustda “Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish

¹World Health Organization. Violence against women. Fact sheet. WHO, 2024. Mavjud: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

to'g'risida"gi BMT Konvensiyasini (CEDAW) ratifikatsiya qilib², ushbu sohadagi xalqaro majburiyatlarni o'z zimmasiga oldi.

Milliy qonunchilikda izchil ijobiy o'zgarishlar amalga oshirildi. 2019-yil 2-sentabrda qabul qilingan "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi O'RQ-561-son Qonun zo'ravonlikning jismoniy, ruhiy, jinsiy va iqtisodiy turlarini belgilab, himoya orderi institutini joriy etdi³. Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 592-moddasi oilaviy (maishiy) zo'ravonlik uchun ma'muriy javobgarlikni belgilagan bo'lsa⁴, 2023-yil 11-apreldagi O'RQ-829-son Qonun bilan Jinoyat kodeksiga kiritilgan 1261-modda oilaviy zo'ravonlikni birinchi marta mustaqil jinoyat tarkibiga aylantirdi⁵. Ushbu tizim mamlakatda oila qadriyatlarini asrash bilan birga jabrlanuvchilarni himoya qilishning zamonaviy huquqiy asosini yaratdi. Mazkur maqolada mazkur tizimni yanada takomillashtirish yo'nalishlari xorijiy tajriba, ilmiy qarashlar hamda milliy sud va ma'muriy amaliyot misolida ko'rib chiqiladi.

Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 59-2-moddasida "Oilaviy (maishiy) zo'ravonlik"ni sodir etganlik uchun ma'muriy javobgarlik, Jinoyat kodeksining 126-1-moddasida "Oilaviy (maishiy) zo'ravonlik"ni sodir etganlik uchun jinoiy javobgarlik va yarashuv imkoniyati berilgan. Ammo, oilaviy zo'ravonlik sodir etilganda, Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksda yarashuv uchun imkoniyatlar huquqiy tomonlama yaratilmagan. Ma'muriy javobgarlik holatida yarashuvni qonunchilikka kiritish degan fikrlar mavjud.

²Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish to'g'risidagi Konvensiya (CEDAW), 18.12.1979; O'zbekiston tomonidan 18.08.1995 ratifikatsiya qilingan. Mavjud: <https://lex.uz/docs/-2685528> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

³O'zbekiston Respublikasining "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni, 02.09.2019, O'RQ-561-son. Mavjud: <https://lex.uz/acts/-4494709> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

⁴O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi, 59-2-modda ("Oilaviy (maishiy) zo'ravonlik"). Mavjud: <https://www.lex.uz/acts/97664> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

⁵O'zbekiston Respublikasining 11.04.2023-yildagi O'RQ-829-son Qonuni (JK 126-1-moddasi). Mavjud: <https://lex.uz/docs/-6430272> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

Xorijiy davlatlarning ilg'or tajribasi milliy tizimni boyitish uchun qimmatli manba bo'lib xizmat qiladi. Yevropa Kengashining Istanbul Konvensiyasi (2011) 48-moddasi zo'ravonlik ishlarida jabrlanuvchi manfaatini birinchi o'ringa qo'yishni nazarda tutadi⁶. Ispaniyaning 1/2004-son Organik qonuni gender zo'ravonligi bo'yicha ixtisoslashgan sudlarni tashkil etib, jabrlanuvchini yaxlit himoya qilish modelini yaratdi⁷; Avstriyaning 1997-yilgi qonuni politsiyaga zo'ravonni umumiy turar joydan chiqarish vakolatini berdi⁸. Buyuk Britaniyaning 2021-yilgi Domestic Abuse Act qonuni himoya orderining zamonaviy turini (DAPO) joriy etdi⁹, Qozog'iston esa 2024-yilda oilaviy zo'ravonlik bo'yicha javobgarlikni kuchaytirdi¹⁰. Muallifning nazarida, ushbu modellarning umumiy jihati – jabrlanuvchi xavfsizligini individual baholashga alohida e'tibor qaratishi bo'lib, bu tamoyilni O'zbekiston institutlariga moslashtirish milliy tizimni yanada mustahkamlaydi.

Xalqaro standartlar ham individual yondashuvni qo'llab-quvvatlaydi. CEDAW qo'mitasining 35-son umumiy tavsiyasi (2017) gender asosidagi zo'ravonlik ishlarida jabrlanuvchi xavfsizligi va roziligini birinchi o'ringa qo'yishni tavsiya etadi¹¹. Qozog'istonning 2024-yilgi islohoti oilaviy zo'ravonlikka qarshi javobgarlikni izchil kuchaytirish mintaqamizda ijobiy samara berayotganini ko'rsatadi. Bu tajribalar O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning jahon

⁶Council of Europe. Istanbul Convention, CETS No. 210, 11.05.2011, Art. 48. Mavjud: <https://rm.coe.int/168008482e> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

⁷Ley Orgánica 1/2004 (España), de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género. Mavjud: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

⁸Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie (Gewaltschutzgesetz), Avstriya, 1997. Qarang: Baker McKenzie. Fighting Domestic Violence – Austria. Mavjud: <https://resourcehub.bakermckenzie.com/en/resources/fighting-domestic-violence/europe/austria/topics/1legal-provisions> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

⁹Domestic Abuse Act 2021 (c. 17), Part 3 (Domestic Abuse Protection Orders), Birlashgan Qirollik. Mavjud: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/17/part/3> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

¹⁰Kazakhstan: New Law Criminalizes Domestic Violence (Law No. 72-VIII, 15.04.2024). Library of Congress, Global Legal Monitor. Mavjud: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2024-07-22/kazakhstan-new-law-criminalizes-domestic-violence/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

¹¹CEDAW Committee. General Recommendation No. 35 on gender-based violence against women (2017), CEDAW/C/GC/35. Mavjud: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-recommendation-no-35-2017-gender-based> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

miqyosidagi ilg'or yo'nalishlarga hamohang ekanini tasdiqlaydi va milliy tizimni boyitishning aniq imkoniyatlarini ochib beradi.

Ilmiy adabiyotda ham konstruktiv yondashuvlar ilgari surilmoqda. M.Sh.Madmusayev yarashuvni tasdiqlashdan oldin sud tomonidan jabrlanuvchi roziligining ixtiyoriyligini tekshirishni hamda himoya orderini bekor qilishda Niderlandiya va Belgiya tajribasi asosida psixologik suhbat o'tkazishni taklif qiladi¹². Muallif ushbu yondashuvni to'liq ma'qullaydi va uni protsessual jihatdan aniqlashtirishni – bunday tekshiruvni yozma xulosa shaklida belgilashni taklif qiladi. E.T.Xushvaqtov himoya orderining huquqiy kuchini oshirish va huquqni muhofaza qilish xodimlari malakasini uzluksiz oshirishni yoqlaydi¹³. R.O.Homidova esa “oilaviy” va “maishiy” zo'ravonlik tushunchalariga aniq huquqiy ta'rif berishni taklif qilib, terminologik izchillikni ta'minlash zarurligini asoslaydi¹⁴. Xorijiy tadqiqotchilardan T.Grillo mediatsiya jarayonida tomonlar tengligini ta'minlash muhimligini ta'kidlagan¹⁵, D.L.Faizova O'zbekiston Jinoyat kodeksining 1261-moddasini ob'ektiv tomoni batafsil tabaqalashtirilgani uchun yuqori baholaydi¹⁶. Ushbu qarashlar milliy tizimning to'g'ri yo'nalishda rivojlanayotganini tasdiqlaydi.

Oilaviy zo'ravonlikning oldini olishda uning ijtimoiy ildizlari bilan ishlash muhim ahamiyatga ega. H.Milton ta'kidlaganidek, zo'ravonlikning asosiy sabablari ko'pincha moddiy qiyinchiliklar, spirtli ichimliklarga ruju qo'yish va oiladagi

¹²Madmusayev M.Sh. Oilaviy zo'ravonlikka qarshi huquqiy himoya mexanizmlari: xalqaro tajriba va milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari. Central Asian Journal of Education and Innovation, 2025, Vol. 4, Iss. 11, Part 2, b. 164–168. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17789382> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

¹³Xushvaqtov E.T. Ayollarga nisbatan zo'ravonlik qurbonlarini himoya qilish mexanizmlari: muammolar va yechimlar. Yangi O'zbekiston Talabalari Axborotnomasi, 2026, 4-jild, 04-son, b. 22–25. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19509396> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

¹⁴Homidova R.O. Oilaviy zo'ravonlik va maishiy zo'ravonlik tushunchalarining huquqiy talqini: terminologik aniqlik masalalari. Yangi O'zbekiston Talabalari Axborotnomasi, 2026, 4-jild, 02-son, b. 19–22. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18608188> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

¹⁵Grillo T. The Mediation Alternative: Process Dangers for Women. Yale Law Journal, 1991, Vol. 100, No. 6, p. 1545. Mavjud: <https://digitalcommons.law.yale.edu/ylj/vol100/iss6/1/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

¹⁶Фаизова Д.Л. Криминализация семейного насилия в Республике Узбекистан и Кыргызской Республике. Вестник Казанского юридического института МВД России, 2025, Т. 16, № 1(59), с. 119–126. DOI: 10.37973/VESTNIKKUI-2025-59-14.

keskinliklar bilan bog'liq¹⁷. O'zbekistonda barvaqt profilaktikaning kuchli institutsional tarmog'i shakllantirilgan: mahalla profilaktika inspektorlari, "Xotin-qizlar daftari", markazlar va ishonch telefonlari jabrlanuvchilarga o'z vaqtida yordam ko'rsatmoqda. D.Norboyeva xorijiy (Yevropa Ittifoqi, AQSh, Skandinaviya) tajribani umumlashtirib, profilaktikaning ko'p bosqichli – maktab ta'limi, jabrlanuvchilarni qo'llab-quvvatlash va zo'ravonlarni qayta tarbiyalash dasturlarini o'z ichiga olgan tizimini yoqlaydi¹⁸. Ushbu yo'nalishlarni milliy institutlar faoliyati bilan uyg'unlashtirish oilaviy zo'ravonlikning barvaqt oldini olishda samarali natija beradi.

Milliy sud amaliyoti tizim qanday ishlayotganini yaqindan ko'rish imkonini beradi. public.sud.uz portalidagi ochiq ma'lumotlar tahliliga ko'ra, sudlar oilaviy zo'ravonlik ishlarida oilani saqlab qolish va tomonlar munosabatlarini tiklashga alohida e'tibor qaratmoqda. Masalan, Toshkent shahri Mirzo Ulug'bek tumani sudining 2026-yil 7-iyuldagi 1-1001-2606/492-son¹⁹ va Qoraqalpog'iston Respublikasi Amudaryo tuman sudining 2026-yil 9-iyuldagi 1-2306-2601/132-son²⁰ ishlarida yengil tan jarohatiga oid holatlarda taraflar yarashuvi asosida (JK 661-modda) ish tugatilgan²¹. Og'irroq holatlarda esa qonun izchil qo'llaniladi: Navoiy viloyati Nurota tuman sudining 2026-yil 7-iyuldagi hukmida o'rtacha og'ir tan jarohati uchun ayblanuvchi 1261-modda 5-qismi bo'yicha ozodlikni cheklashga hukm qilingan²².

¹⁷Milton H. Domestic abuse: recognising and responding in primary care. British Journal of General Practice, 2024, Vol. 74(740), pp. 123–124. Mavjud: <https://bjgp.org/content/74/740/123> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

¹⁸Norboyeva D. Oiladagi zo'ravonlikni oldini olish institutlari va tuzilmalari. Экономика и социум, 2025, № 10(136)-1, b. 1162–1165. Mavjud: <https://www.iupr.ru> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

¹⁹Toshkent shahri Mirzo Ulug'bek tumani jinoyat ishlari bo'yicha sudi, 07.07.2026, 1-1001-2606/492-son ajrim (JK 126-1-modda 3-qism, yarashuv). Manba: <https://public.sud.uz/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

²⁰Qoraqalpog'iston R. Amudaryo tuman sudi, 09.07.2026, 1-2306-2601/132-son ajrim (JK 126-1-modda 3-qism, yarashuv). Manba: <https://public.sud.uz/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

²¹O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi, 22.09.1994; 66-1-modda (yarashuv munosabati bilan javobgarlikdan ozod qilish). Mavjud: <https://lex.uz/docs/-111453> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

²²Navoiy viloyati Nurota tuman sudi, 07.07.2026, 1-2107-2601/87-son hukm (JK 126-1-modda 5-qism). Manba: <https://public.sud.uz/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

Bu amaliyot oila institutini asrashga qaratilgan bo‘lib, milliy qadriyatlarga mos keladi. Ayni paytda uni yanada mukammallashtirish imkoniyati mavjud: yarashuv tasdiqlanishidan oldin jabrlanuvchi roziligining ixtiyoriyligi va uning xavfsizligini individual baholash tartibini joriy etish tizim samaradorligini oshiradi. Bu zaruratni MADAD nodavlat notijorat tashkiloti va BMT Taraqqiyot dasturi (UNDP) tomonidan Adliya vazirligi va Inson huquqlari bo‘yicha Vakil (Ombudsman) bilan hamkorlikda 2024-yilda e‘lon qilingan “Oilaviy zo‘ravonlik ishlari bo‘yicha sud amaliyoti tahlili” hisoboti ham tasdiqlaydi: 2023–2024-yillarda ko‘rib chiqilgan 882 ta sud hujjati (hukm va yarashuv to‘g‘risidagi qarorlar) tasodifiy tanlov asosida o‘rganilgan bo‘lib, ulardan 501 tasi (56,8 foizi) taraflar yarashuvi asosida tugatilgan. Biroq shu yarashgan ishlarning 465 tasida (92,8 foizi) jabrlanuvchi turli darajadagi sog‘liq zarariga uchraganiga qaramay, tahlil qilingan sud qarorlarida yarashuvning asosli va ixtiyoriy ekanligi individual tarzda ko‘rsatilmadan, bir xil qolipda tuzilganligi aniqlangan. Bundan tashqari, jabrlanuvchilarning atigi 3,9 foizigina advokat yordamidan foydalangan, ishlarning 16,1 foizida esa taraflarning hech biri huquqiy yordamdan foydalanmagan bu holat jabrlanuvchining yarashuvga to‘liq ixtiyoriy emas, balki oilaviy yoki iqtisodiy bosim ostida rozi bo‘lishi xavfini kuchaytiradi. Xalqaro ekspertlar ham aynan shu xavfni, ya‘ni jabrlanuvchining oilani saqlab qolish niyatida ehtimoliy xavfni bila turib yarashuvga rozi bo‘lishi mumkinligini alohida ta‘kidlaganlar. Shu sababli yarashuvni tasdiqlovchi sud qarorida jabrlanuvchi roziligining ixtiyoriyligi, qayta zo‘ravonlik xavfi va uni bartaraf etish choralari alohida-alohida asoslab ko‘rsatilishini majburiy qilib qo‘yish maqsadga muvofiqdir. Shu tariqa yarashuv instituti oilani saqlashga xizmat qilish bilan birga, jabrlanuvchi manfaatini ham to‘liq ta‘minlaydi.

Oilaviy zo‘ravonlik bilan bog‘liq ishlarning salmoqli qismi ma‘muriy tartibda, Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksning 592-moddasi asosida ko‘rib chiqiladi va bu bosqichdagi amaliyot tizimning moslashuvchan hamda bosqichma-

bosqich ishlayotganini ko'rsatadi. Sudlar har bir holatning og'irligiga qarab mutanosib chora qo'llamoqda. Jumladan, Xorazm viloyati Xazorasp tuman sudining 2026-yil 31-iyuldagi 3-2208-2602/912-son qarorida sodir etilgan zo'ravonlik bo'yicha, ish materiallarida mavjud himoya orderi dalil sifatida hisobga olinib, ayblanuvchiga besh sutka ma'muriy qamoq qo'llanilgan²³. Surxondaryo viloyati Oltinsoy tuman sudining 2026-yil 3-avgustdagi 3-1910-2602/1633-son qarorida ham yengil tan jarohati yetkazgan shaxsga olti sutka ma'muriy qamoq belgilangan²⁴. Ushbu qarorlar himoya orderi va ma'muriy javobgarlik choralari amaliyotda real qo'llanilayotganini tasdiqlaydi.

Ayni vaqtda taraflar o'zaro yarashib, bir-biriga da'vosi qolmagan yengil holatlarda sudlar Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 21-moddasi asosida ogohlantirish bilan cheklanib, oilani saqlab qolishga imkoniyat yaratmoqda – masalan, Nurafshon shahar sudining 2026-yil 31-iyuldagi 3-1121-2603/2546-son²⁵ va Angren shahar sudining 2026-yil 3-avgustdagi 3-1104-2603/3678-son qarorlarida²⁶. Sudlar 592-modda qo'llanilish doirasini ham aniq belgilamoqda: Andijon viloyati Paxtaobod tuman sudining 2026-yil 31-iyuldagi 3-1712-2602/2551-son qarorida ushbu modda er-xotin, sobiq turmush o'rtog'i va birga yashovchi shaxslarga nisbatan qo'llanilishi e'tiborga olinib, ish qonuniy asosda tugatilgan²⁷. Bu amaliyot ma'muriy javobgarlik tizimining puxta va qonuniy ishlayotganini ko'rsatadi. Uni yanada takomillashtirish uchun ma'muriy ishlarda

²³Xazorasp tuman sudi (Xorazm viloyati), 31.07.2026, 3-2208-2602/912-son qaror (MJtK 59-2-modda 2-qism; himoya orderi dalil sifatida). Manba: <https://public.sud.uz/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

²⁴Oltinsoy tuman sudi (Surxondaryo viloyati), 03.08.2026, 3-1910-2602/1633-son qaror (MJtK 59-2-modda 2-qism, olti sutka ma'muriy qamoq). Manba: <https://public.sud.uz/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

²⁵Nurafshon shahar sudi (Toshkent viloyati), 31.07.2026, 3-1121-2603/2546-son qaror (MJtK 59-2-modda; taraflar yarashuvi asosida MJtK 21-modda bo'yicha ogohlantirish). Manba: <https://public.sud.uz/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

²⁶Angren shahar sudi (Toshkent viloyati), 03.08.2026, 3-1104-2603/3678-son qaror (MJtK 59-2-modda 1-qism; taraflar yarashib, MJtK 21-modda bo'yicha ogohlantirish). Manba: <https://public.sud.uz/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

²⁷Paxtaobod tuman sudi (Andijon viloyati), 31.07.2026, 3-1712-2602/2551-son qaror (MJtK 59-2-modda 1-qism; modda qo'llanilish doirasi aniqlangan, MJtK 271-modda asosida tugatilgan). Manba: <https://public.sud.uz/> (murojaat sanasi: 04.08.2026).

yarashuvning aniq huquqiy tartibini, xavfni baholash sharti bilan belgilash maqsadga muvofiqdir.

Himoya orderi instituti mazkur tizimning eng samarali profilaktik vositalaridan biridir. 2019-yilgi O‘RQ-561-son Qonunga muvofiq, u jabrlanuvchini zo‘ravonlikdan qisqa muddatda himoya qilishga xizmat qiladi va milliy miqyosda har yili o‘n minglab order berilmoqda, bu esa davlatning jabrlanuvchini himoya qilishga qaratilgan izchil siyosatini ko‘rsatadi. Yuqorida keltirilgan Xazorasp tuman sudi qarori order ma‘muriy ish yuritishda dalil sifatida amalda qo‘llanilayotganini tasdiqlaydi. Himoya orderini yagona elektron reyestr orqali jinoiy va ma‘muriy ish yuritish bilan bog‘lash orderning oldini olish salohiyatini yanada oshiradi.

Yuqoridagi tahlildan kelib chiqib, oilaviy zo‘ravonlikka qarshi tizimni yanada takomillashtirish maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

birinchidan, Jinoyat-protsessual va Jinoyat kodekslarida yarashuvni tasdiqlashdan oldin jabrlanuvchi roziligining ixtiyoriyligi hamda qayta zo‘ravonlik xavfini baholash bo‘yicha yozma xulosa chiqarish tartibini joriy etish;

ikkinchidan, himoya orderlarini prokuratura va sudlar ko‘ra oladigan yagona elektron reyestrga kiritib, ularni ish yuritish bilan yaxlit tizimga bog‘lash;

uchinchidan, ayblanuvchi ishtirokisiz jabrlanuvchi bilan psixolog yoki ijtimoiy xodim suhbatini o‘tkazish amaliyotini joriy etish;

to‘rtinchidan, oilaviy zo‘ravonlik jabrlanuvchilariga davlat hisobidan bepul yuridik yordam ko‘rsatish imkoniyatini kengaytirish maqsadida “Davlat hisobidan yuridik yordam ko‘rsatish to‘g‘risida”gi Qonunga tegishli o‘zgartirishlar kiritish;

beshinchidan, yarashuv bilan yakunlangan ishlar bo‘yicha mahalla faollari va profilaktika inspektorlari tomonidan 1, 3, 6 va 12 oylik muddatlarda kuzatuv (monitoring) olib borishni yo‘lga qo‘yish;

oltinchidan, Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksning 59-2-moddasida “Oilaviy (maishiy) zo‘ravonlik”ni sodir etganlik uchun ma‘muriy ishlarni ko‘rib

chiqishda yarashuv imkoniyatini berish bo'yicha (jinoiy javobgarlikda yarashuv imkoniyati berilgan) qonunchilikka o'zgartirish kiritish masalasini ko'rib chiqish maqsadga muvofiq.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda oilaviy zo'ravonlikka qarshi kurashda yaratilgan huquqiy asoslar izchil rivojlanmoqda. Yarashuv institutini individual baholash bilan boyitish, himoya orderini yaxlit tizimga bog'lash va jabrlanuvchining huquqiy yordamga kirishini kengaytirish orqali samarali himoyaga aylanadi hamda oila mustahkamligi bilan inson huquqlari muvozanati ta'minlanadi